

OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 13:00 uur d.d. **27 april 2020** – 13:00 uur d.d. **28 april 2020**

(SZW) | Met input van VWS, RIVM, J&V, BZ, FIN, BZK, IenW, OCW, SZW, EZK, LNV en DEF

10.2e

NB: de ringen staan onderaan

Samenvatting

- Media spreken van een 'bijzondere, unieke Koningsdag van een veerkrachtig volk'. Men is het er min of meer over eens dat de meeste mensen zich aan de maatregelen hebben gehouden. Mensen vierden de dag op afstand, maar toch was er eenheid, zo is het beeld van gisteren.
- Buiten het zicht van de tv-camera, maar wel gedeeld op sociale media, zijn er ook verhalen van mensen die zich niet houden aan de afspraken: drukke plekken, onvoldoende afstand op straat of overvolle achtertuinen met feestende mensen. De ophef hierover is echter een stuk minder aanwezig dan enkele weken geleden. 'Mensen gunnen elkaar wat meer het overtreeden van de regels', zo concludeert iemand.
- BOA-voorzitter Richard Gerrits herhaalt zijn boodschap dat het buiten echt drukker wordt. Hij kan zich niet vinden in de uitspraken van het Veiligheidsberaad dat de drukte meevalt. 'Het lontje wordt korter; mensen accepteren handhaving minder'. Er moet volgens hem meer duidelijkheid komen over wat wel en niet mag.
- De plannen van minister De Jonge inzake bezoek aan verpleeghuizen worden voorzichtig positief ontvangen. De branche tempert wel de verwachtingen; het zal stapje voor stapje moeten. Mensen vragen zich af of de proef ook zal worden uitgebreid naar de gehandicaptenzorg.
- De focus in de media op de vraag hoe democratisch de huidige maatregelen zijn, neemt toe. Centraal de vraag: moet het parlement niet veel meer betrokken worden bij de besluitvorming?
- Ook blijvende aandacht voor de economische gevolgen van de crisis. Volgens het Nibud dreigt er een tweedeling, doordat mensen met een vast salaris meer geld overhouden door alle beperkingen nu en in feite rijker worden, terwijl zzp'ers en mensen die hun baan kwijtraken, armer worden door de crisis.
- De media-aandacht lijkt ook meer te verschuiven naar de gevolgen die de coronacrisis heeft voor de economie. Het zou te veel gaan over gezondheid en te weinig over economie. Langs dezelfde lijn klinkt kritiek op het OMT. Daar zou geen ruimte zijn voor maatschappelijke en bestuurlijke afwegingen.

Karakterisering berichtgeving

- De media spreken van een 'bijzondere, unieke Koningsdag van een veerkrachtig volk' – 'één voor in de geschiedenisboeken'. NOS stelt dat de koninklijke familie 'zichtbaarder dan ooit was'.
- Men is het er min of meer over eens dat de meeste mensen zich aan de maatregelen hebben gehouden. Mensen vierden de dag op afstand, maar toch was er eenheid, zo is het beeld van gisteren. Volgens Volkskrant leek Koningsdag een 'test waarvoor Nederland is geslaagd'.
- Volgens Trouw vanochtend is de 'alternatieve Koningsdag op gepaste wijze gevierd'. Volkskrant spreekt van 'nieuwe rituelen' en stelt dat Nederland op een merkwaardige dag toch van wat probeerde te maken – 'Oranje binnen bleek best gezellig'. Volgens FD was Koningsdag 'uniek in zijn soort'. De meeste mensen bleven thuis, of nabij hun huis zo concludeert de krant. Ook de andere kranten vanochtend herkennen het beeld van een feest met 'iedereen op zijn eigen digitale kleedje' (NRC); 'toch een bijzondere dag, iedereen zette zijn beste beentje voor' (Telegraaf); 'Corona of niet, iedereen genoot' (AD); en 'Veerkrachtig volkje viert het feestje thuis' (Nederlands Dagblad).
- Aandacht voor (on)mogelijkheden van de anderhalve meter-samenleving en zorgen van ondernemers over de economische gevolgen van de crisis. In verschillende sectoren wordt het gebruik van mondkapjes bepleit.

SISOS (Slachtoffers - Identiteiten – Schade - Oorzaken - Scenario's)

Schade

- NRC wijdt een reportage aan het herstel van COVID -19-patiënten. Zij hebben gemiddeld nog 21 weken nodig om te revalideren na een IC-opname. Naast de lichamelijke schade kampen veel patiënten ook met

psychische schade. In normale omstandigheden houdt 40% van de IC-patiënten posttraumatische stress over aan zijn verblijf, blijkt uit onderzoek. Dat heet het 'post-ic-syndroom'. Het leidt tot angsten, herbeleving, depressies, concentratiestoornissen.

- Een groot gedeelte van de 7.000 kinderen die sinds de coronacrisis 'zoek' zijn en met wie scholen geen contact hebben gehad, heeft een migratieachtergrond. Dat signaleert onderzoeker Hans Bellaart van Kennisplatform Integratie en Samenleving (KIS). Vooral gezinnen met meervoudige problematiek worden hard geraakt. 'De coronacrisis raakt alle gezinnen, maar voor kinderen met een migratieachtergrond in combinatie met complexe problematiek zijn het extra moeilijke tijden.'
- De schade die profclubs lijden is door voetbalbond KNVB geraamd op een bedrag van 300 miljoen euro. Het inkomstenverlies kan zelfs oplopen tot 400 miljoen euro. De bond vraagt hulp van de overheid.

Scenario's

- ABN AMRO verwacht dit jaar een krimp van de Nederlandse economie van 3,8% in een scenario waarbij de 'lockdown' twee maanden duurt en daarna stapsgewijs wordt opgeheven.
- De corona-steunmaatregelen hebben een enorm effect op de overheidsfinanciën: er wordt een begrotingstekort van bijna 12% verwacht.
- Een groot gedeelte van Nederlandse bedrijven kan de financiële gevolgen van het coronavirus niet langer dan zes maanden volhouden. Daarna voorzien ze grote liquiditeitsproblemen, blijkt uit een survey van managementadviesbureau Kearney.
- De mogelijkheid van een nationalisatie van het Air France-KLM komt aan bod. Dit naar aanleiding van de persconferentie van minister Hoekstra van 24 april. Er is in de media en onder commentatoren geen consensus over hoe waarschijnlijk nationalisatie is.
- Volgens de CEO van Eindhoven Airport kan de crisis worden benut voor verduurzaming van de luchtvaart.
- Het betalings- en ticketbedrijf CM.com geeft aan dat het er rekening mee houdt dat klanten in de evenementenbranche nog tot april 2021 geen festivals, concerten en voetbalwedstrijden kunnen organiseren vanwege corona.

Informatiebehoefte

- Koningsdag is volgens de politie rustig verlopen. Boa's stellen dat het op sommige plekken druk was en dat het in bijvoorbeeld winkelstraten moeilijk is de maatregelen te handhaven. Vakbond BOA ACP laat weten dat steeds meer mensen de handhaving niet meer accepteren: 'het lontje is echt korter geworden'.
- De alarmcentrale van BZ zou naar aanleiding van de repatriëring uit Marokko het afgelopen weekend zijn 'platgebeld' door mensen die willen weten wanneer zij terug kunnen. Ook op de sociale mediakanalen van BZ zijn er vragen over met name repatriëring uit Marokko.
- Bijna 60% van 125.000 kleine ondernemers wacht nog op het geld van de TOZO-regeling. Dat blijkt uit een rondgang van BNR onder diverse gemeenten in Nederland. Er zijn grote verschillen tussen gemeenten als het gaat om het tempo waarin de aanvragen worden afgehandeld en de voorschotten worden uitbetaald.
- Volgens Willem Westermann van de Vereniging van Evenementenmakers zal het kabinet binnenkort bekendmaken dat de steunmaatregelen voor bepaalde groepen ondernemers met nog eens drie maanden worden verlengd. Voor de evenementenbranche is dat overigens nog niet genoeg, zegt Westermann.
- Bedrijven zien hun overlevingskansen snel slinken nu de beperkende coronamaatregelen langer van kracht blijven, blijkt uit een enquête in opdracht van werkgeversorganisatie VNO-NCW. Met het huidige steunpakket vanuit de overheid verwacht een meerderheid van de sectoren het niet langer dan drie maanden te kunnen uitzingen.
- De anderhalve meter-economie is blijkens een CNV-inventarisatie nauwelijks haalbaar binnen veel sectoren. Onder meer de transportsector, havens, land- en tuinbouw, bouwmarkten, OV en rederijen kunnen de regels moeilijk naleven. Afstand houden en hygiënevoorschriften naleven is uitermate complex zegt CNV.
- NS-directeur Van Boxtel roept de regering op snel een besluit te nemen over het verplicht stellen van mondkapjes in de treinen. Hij roept onderwijsinstellingen op om lessen en colleges later op de dag te laten beginnen, zodat de ochtendspits in de trein wordt ontlast.

- Bij twee nertsenfokkerijen in Noord-Brabant zijn coronabesmettingen geconstateerd bij meerdere nertsen. Van verschillende kanten wordt gewezen op het belang van onderzoek naar de relatie tussen luchtkwaliteit, intensieve veehouderij en vatbaarheid voor corona. In Brabant is de relatie met Q-koorts snel gelegd. De vatbaarheid van dieren voor COVID 19 en hun rol bij de verspreiding van het virus wordt onderzocht.

Desinformatie

- De EU heeft passages van een rapport over nepnieuws rond corona afgezwakt onder druk van China.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Algemeen publiek

- Aandacht voor laaggeletterden die problemen hebben om de corona-informatie te begrijpen. Stichting Lezen en Schrijven heeft daarom video-animaties gemaakt over de coronamaatregelen.

Nederlanders in het buitenland

- Trouw benadrukt dat de meeste Nederlanders in het buitenland zijn opgehaald. 5650 mensen werden gerepatrieerd, onder meer dit weekend 170 uit Kaapstad, 170 uit Las Palmas en Tenerife en een 'veegvlucht' uit Oeganda, Tanzania, Egypte en Griekenland. 125.000 mensen kwamen op eigen houtje terug.
- Met een repatriërvlucht uit Marokko kwamen zondag 300 Nederlanders aan op Schiphol. Het ging om de 'meest urgente' gevallen, waaronder ouderen, zieken, mensen die medicijnen of zorg nodig hebben en mensen met een zwakke gezondheid.

Financieel

- Een aantal banken kijkt door de coronacrisis scherper naar hypotheekaanvragen van mensen in loondienst. Ze stellen extra vragen om te zien of het inkomen in gevaar komt door de crisis. ABN Amro en dochterbedrijf Florius vragen expliciet aan klanten of veranderingen in inkomen te verwachten zijn door de pandemie.

Onderwijs

- Jongerenorganisaties sturen vandaag een brandbrief naar scholen, OCW en de Tweede Kamer over de privacy van studenten, nu steeds meer onderwijsinstellingen gebruik maken van proctorsoftware (software die spieken bij thuisentamens moet voorkomen). Studenten maken zich zorgen over door wie, waar en hoe de opnames van hun thuissituatie worden bewaard en gedeeld.
- Vanwege de economische gevolgen van de coronacrisis zijn er mbo-studenten die willen overstappen naar een opleiding met betere perspectieven op werk. Om deze reden en om schulden te voorkomen zou volgens de MBO Raad de basisbeurs moeten worden verlengd. Dit staat in een brief aan de Tweede Kamer.

Cultuur

- Aandacht voor de oproep aan het kabinet om het kopen van kunst en het geven van opdrachten aan kunstenaars fiscaal aantrekkelijk te maken. Met die oproep, binnen vier dagen meer dan duizend keer ondertekend, hopen kunstenaars minister Van Engelshoven te bewegen meer te doen om de kunstsector door de coronacrisis te helpen. Op sociale media is hier weinig bijval voor.

Luchtvaart

- Tweede Kamerleden vrezen een Franse nationalisatie van Air France-KLM. Zij willen meer waarborgen van minister Hoekstra dat de staatssteun voor KLM echt alleen Nederlandse belangen dient, zoals het redden van banen op Schiphol. PvdA en D66 willen niet dat een deel van de Nederlandse miljarden via het moederconcern Air France-KLM in Frankrijk belandt. Zij vragen opheldering in een Kamerdebat.

Betekenisgeving

Politiek

- NRC meldt op basis van bronnen dat het kabinet aan een spoedwet werkt om de coronamaatregelen een steviger juridische basis te geven. In een commentaar stelt de krant dat de ingrijpende inperkingen van de vrijheid vraagt om 'een wet, een politieke afweging en dus een democratisch debat'.

Reacties op aanpak Nederlandse overheid

- Het advies van het Outbreak Management Team (OMT) is te eenzijdig, vindt Roel Coutinho. Hij is oud-directeur van het Centrum voor Infectieziektenbestrijding van het RIVM. 'Het idee achter het OMT is dat ze op basis van de medische gegevens advies geven. Maar er moeten bij zo'n crisis niet alleen medische afwegingen gemaakt worden, maar ook maatschappelijke en bestuurlijke afwegingen.'

Zorg

- In het hoofdcommentaar stelt FD dat het 'verstandig' is dat de Europese Commissie en de geneesmiddelenindustrie in gesprek zijn over het terughalen van de productie van grondstoffen die cruciaal zijn voor het maken van medicijnen. Het moet onder meer inspelen op de vrees dat landen de uitvoer van medicijnen of grondstoffen beperken vanwege een crisis of politieke machtsstrijd. 'De coronacrisis heeft laten zien dat dit meer dan theorie is: India heeft vorige maand de export van medicijnen en grondstoffen aan banden gelegd. Pas na zware druk, is dat verbod deels weer ingetrokken'.
- GroenLinks-Kamerleden Westerveld en Renkema vinden dat mensen die psychische zorg nodig hebben extra kwetsbaar zijn door alle beperkingen vanwege de coronacrisis. Ze vragen het Kabinet meer aandacht te hebben voor deze groep, 'door te zorgen dat de mensen in de (jeugd)GGZ hun werk veilig kunnen doen. Te vaak horen we dat het ontbreekt aan beschermingsmateriaal. Geef de mensen in deze sector prioriteit, zodat therapieën door kunnen gaan.'
- De plannen van minister De Jonge inzake bezoek aan verpleeghuizen worden voorzichtig positief ontvangen. De branche tempert wel de verwachtingen; het zal stapje voor stapje moeten. Op sociale media vragen mensen zich af of de proef ook zal worden uitgebreid naar de gehandicaptenzorg.
- KBO-PCOB directeur Manon Vanderkaa is blij met de aankondiging: 'De boodschap van dinsdag was zo uitzichtloos. Dit onderzoek biedt perspectief. Want de nood is echt hoog. (...) Wij krijgen veel signalen hoe zwaar dat is voor zowel bewoners als hun naasten. Wanneer bewoners in de terminale fase zitten, is er wel ruimte voor bezoek. Maar het ene verpleeghuis past die regels anders toe dan het andere. Dan gaat een familie niet op bezoek, terwijl ze achteraf horen dat het op een andere manier wel had gemogen.'
- Conny Helder van ActiZ is ook blij met de proef die over twee weken van start moet gaan: 'Het sluiten van verpleeghuizen voor bezoek is een zware maatregel. Binnen de regels kijken we nu al wat mogelijk is. Bijvoorbeeld door kletstenten neer te zetten met een glazen afscheiding. Dit onderzoek biedt perspectief. Heel langzaam kunnen we nu stapjes vooruit zetten.'

Corona-app

- Bluetooth-uitvinder Jaap Haartsen (57) verbaast zich over de grote weerstand tegen een corona-app en de kritiek op het gebruik van zijn eigen technologie daarin. 'Bluetooth gebruiken om te achterhalen wie in je buurt is geweest, is helemaal niet gek.' Hij is erg kritisch op het proces van de overheid: 'De hele aanpak van de corona-app is bedroevend. Zowel vanuit het kabinet als hoe de samenleving hiermee omgaat. Een groot mediacircus waarbij 17 miljoen experts in het weekend hun 'mening' mogen geven.'
- Volgens Haartsen zou een corona-app absoluut soelaas kunnen bieden. 'Ik geloof in technologie en hoe die ons leven kan verbeteren.' Tegelijk verbaast hij zich over de grote weerstand. '90% van de Nederlandse bevolking downloadt de app van Twitter, Facebook of WhatsApp, waarbij ze hun privégegevens zonder meer delen. Hun hele doopceel is dan bij Google en Facebook bekend. Als mensen vervolgens een app moeten downloaden waardoor we weer naar buiten kunnen, dan is de wereld te klein.'

Arbeidsmarkt

- Deskundigen hebben kritiek op de NOW-regeling. Juist de voorwaarde dat bedrijven geen mensen mogen ontslaan, is een valkuil volgens Dirk Schoenmaker (hoogleraar aan de Rotterdam School of Management) en Arnoud Boot (hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam). Als voorbeeld geeft Boot KLM: 'De kans is groot dat we jarenlang minder gaan vliegen. Als de overheid probeert KLM in de huidige omvang in stand te houden, dan ben je bedrijfseconomisch inefficiënt bezig.' Boot ziet nog een ander probleem bij de loonkostensubsidie van het kabinet: 'Je sluit mensen op in hun huidige betrekking. Dat is voor drie maanden

te begrijpen, maar niet voor langer dan zes.' Boot en Schoenmaker vinden dat de overheid bedrijven moeten steunen door werknemers omscholing te bieden en bedrijven eigen vermogen te geven.

- Hans de Boer (VNO-NCW) waarschuwt dat Nederlanders geen idee hebben hoe de coronacrisis nog om zich heen gaat grijpen. De miljardensteun van de overheid 'verdoezelt' de gevolgen van de pandemie, die ondernemers wel al direct voelen. Hij snap dat het de afgelopen weken vooral over de gezondheid ging en minder over de gevolgen voor de economie, maar vindt nu dat er ook breder gekeken moet worden.
- Han Busker (FNV) wil dat er wordt begonnen met het verruimen van de NOW-regeling. 'Nu is dat tot 90 procent van de loonkosten, ik pleit voor het vergoeden van 100%. En de opslag van 30% aan werkgeverslasten moet naar 40%. Verder moeten we naar maatwerk per sector. Vanwege de snelheid is het nu een hele generieke maatregel. Maar de verschillen per sector zijn enorm.'
- Economen, wetenschappers en BN'ers schrijven in een opiniestuk in de Volkskrant dat de financiële hulp vanuit de NOW-regeling in eerste instantie moet worden verschaft in de vorm van een lening. Tegelijkertijd kan de overheid prudent en sociaal rechtvaardig onder voorwaarden publieke middelen verdelen.
- Volgens GroenLinks moet de tweede ronde aan overheidssteun voor grote bedrijven een lening zijn die ze later terug moeten betalen. Voor MKB-bedrijven moet de NOW wel een gift blijven.
- FNV roept in een brief het kabinet op om een regeling op te tuigen voor de tienduizenden huishoudelijke hulpen die hun inkomsten bijna volledig zijn verloren. Volgens FNV-vicevoorzitter Tuur Elzinga zijn de huishoudelijke werkers wel 80% van hun inkomsten verloren en verkeren velen in acute financiële nood.
- Reinier Castelein (voorzitter vakbond De Unie) vindt dat de overheid bij het steunen van bedrijven tijdens de coronacrisis moet afzien van het stellen van voorwaarden over arbeidsvoorwaarden. Castelein: 'Blijf van de cao's af. Het kan niet zo zijn, dat er nivelleringsmaatregelen worden gekoppeld aan steun omdat toevallig een sector wordt gered. Arbeidsvoorwaarden worden afgesproken door werkgevers en werknemers.'
- Wederom aandacht voor de kwetsbare positie van flexwerkers. Piet Fortuin (CNV) vreest dat duizenden flexwerkers op straat komen te staan, ondanks de noodmaatregelen van het kabinet. Bedrijven die gebruik maken van de NOW-regeling ontslaan toch vaak medewerkers die via uitzendbureaus werken.
- Ook aandacht voor de lastige positie van de horecabranche. 'Het is een vreselijk drama', zegt Hubert Bruls (burgemeester Nijmegen) in een uitzending van EenVandaag. 'Ik vind dat je de horeca en andere sectoren een perspectief moet bieden.' De uitspraak van Bruls wordt veel op sociale media gedeeld.
- Ondernemers die TOZO hebben aangevraagd, laten op sociale media weten tegen hindernissen aan te lopen. Dat kan zijn door een fout aanvraagformulier, aanvullende vragen en daarna 4 weken om tot een beschikking te komen. Ondernemers blijven hierdoor lang in financiële onzekerheid.

Economie en bedrijfsleven

- Uit een enquête van VNO-NCW en MKB-Nederland blijkt dat ondernemers zich steeds grotere zorgen maken over de economische gevolgen van de coronacrisis: 76% verwacht een daling van het aantal banen, slechts 33% denkt aan zijn kredietverplichtingen te kunnen voldoen.
- Jacco Vonhof (MKB Nederland) roept het kabinet op perspectief te bieden. Hij vindt dat best één of twee sectoren open kunnen. Ook in het belang van de samenleving als geheel. 'Het voorkomt dat mensen zelf de grenzen gaan opzoeken, of daar zelfs overheen gaan.'
- Economen stellen in NRC dat de noodhulp voor bedrijven niet te lang moet duren. Zo moeten ondernemers geprikkeld worden om na te denken hoe ze hun businessmodel in en na de lockdown aanpassen.
- Het coronavirus Covid-19 is niet de laatste dierziekte die de mens bedreigt, aldus Henk Jan Ormel van de wereldvoedsel- en landbouworganisatie FAO. Hij hoopt dat de huidige uitbraak een 'wake up-call' is en zorgt voor fundamentele verandering. Ook vooraanstaande deskundigen op het gebied van biodiversiteit verwachten nieuwe pandemieën, nog gevaarlijker dan de huidige corona-epidemie. De experts raden overheden aan om veel meer te doen aan milieubescherming.

Nederlanders in het buitenland

- Het wordt lastiger Nederlanders op te halen die nog vast zitten, onder meer omdat er geen landingsrechten worden verkregen of omdat zij in steeds kleinere aantallen op steeds afgelegener plekken vastzitten.

- De media brengen de moeilijke repatriëring uit Marokko in verband met de vermeende slechte diplomatieke banden tussen Nederland en Marokko. Ook passagiers van de vlucht vermoeden dat het aan een diplomatiek conflict ligt.
- Er is berichtgeving over mensen in het vliegtuig die geen 'urgent geval' zouden zijn en mensen die vinden dat zij dat wel zijn en die toch niet in het vliegtuig zaten. Een woordvoerder van BZ zegt niet precies te kunnen vertellen hoe de selectie gaat. Het zou in overleg met de Marokkaanse autoriteiten gebeuren en er zou behalve naar medische ook naar sociale aspecten zoals familie en werk gekeken worden.
- Mensen op de vlucht komen in media aan het woord. Zij zeggen blij, dankbaar, opgelucht en tevreden te zijn. Achterblijvers uiten hun onzekerheid. BZ kan geen nieuwe vluchten aankondigen, maar werkt hier aan.
- Er is lof voor de organisatie van de repatriëring: de aanwezigheid van ambassademedewerkers en het extra grote vliegtuig om afstand te kunnen houden. Er is ook berichtgeving dat BZ niet helpt en onbereikbaar is. Een woordvoerder zegt de frustratie te begrijpen en raadt aan nog een keer contact op te nemen. Sommige reizigers zeggen weinig informatie van de Marokkaanse en Nederlandse autoriteiten te hebben gekregen.
- Mensen vragen zich op sociale media af waarom Marokko geen asielzoekers terugneemt. Ook stellen gebruikers vragen bij het Nederlandschap van de gerepatrieerden.

Financieel

- Diverse weekendkranten benoemen het 'historische' tekort op de Nederlandse begroting. Economen nuanceren het idee dat de overheidsfinanciën 'in een ravijn zouden storten'. Nederland moet een historisch hoge rekening betalen, maar doet dat wel op een moment dat de spaarrekening er gunstig voor staat. Op de langere termijn zal ons land niet in armoede vervallen door de corona-uitgaven, zeggen economen. 'Het tekort is helemaal geen ramp, het is juist heel goed', zegt Bas Jacobs, hoogleraar economie en overheidsfinanciën aan de Erasmus Universiteit.

Kinderopvang

- De voorbereidingen voor de opening van buitenschoolse opvang en kinderopvang voor kinderen tussen 0 en 4 jaar verlopen stroef, zegt de brancheorganisatie kinderopvang. Basisschoolleerlingen moeten hele dagen naar school en niet slechts een dagdeel. Het staat scholen die zich niet in dit advies van de PO-raad kunnen vinden echter vrij om het anders te organiseren. De brancheorganisatie wil daarom meer samenspraak en uiterlijk één week voor 11 mei duidelijkheid.

Luchtvaart

- Diverse media stellen dat de steunpakketten van Nederland en Frankrijk voor respectievelijk Air France en KLM 'de moeilijke verhoudingen tussen Parijs en Den Haag' illustreren: ingrijpen naar aanleiding van de coronacrisis gebeurt 'langs nationale lijnen'.
- In verschillende media buigen economen zich over de vraag of KLM zoveel staatssteun waard is. Milieuorganisaties zijn kritisch op de steun, maar vinden het wel goed dat de overheid KLM dwingt om duurzame maatregelen te nemen.
- De KLM-top zou rekening houden met een einde aan het huwelijk met Air France.

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
• Nederlanders besmet en/of geïsoleerd in gebieden getroffen door COVID-19 • Patiënten, medewerkers en bezoekers van gesloten Nederlandse ziekenhuizen • Bedrijven getroffen door gevolgen van het virus of door maatregelen.	• Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders • Familie van Nederlanders in getroffen landen • Werknemers en klanten van getroffen bedrijven • Zorginstellingen en personeel.	• Algemeen publiek • Politici.